

HET EUROPESE KLIMAATBELEID

INFOBROCHURE

**EUROPAHUIS
RYCKVELDE**

THUIS IN EUROPA

EEN EUROPESE GROENE AGENDA VOOR DE TOEKOMST

Het internationaal klimaatpanel van de Verenigde Naties (ook wel IPCC genoemd) publiceert jaarlijks een rapport over de staat van ons klimaat. Jaar na jaar worden de voorspellingen grimmiger. Ook het meest recente rapport (2023) laat weinig aan de verbeelding over: de **Aarde warmt sneller op dan verwacht** en de gevolgen op zowel korte als lange termijn zijn ernstiger dan voorheen ingeschat. Als we de opwarming van de Aarde willen beperken, moeten we meer ambitie tonen dan nu en heel wat extra inspanningen leveren. Enkel zo kunnen we volgens het IPCC de gevolgen van de klimaatopwarming enigszins onder controle houden.

De EU ging aan de slag met dit slechte klimaatrapport. Onder de verzamelnaam van **de Europese Green Deal** ontwikkelde de Commissie een **bindende klimaatwet** en **uitgebreid actieplan** om onze gehele manier van leven te transformeren. Met behulp van ambitieuze doelstellingen rond thema's als mobiliteit, energie, wonen, landbouw ... belooft de Green Deal alvast een **groene transitie** te worden. Deze transitie moet daarnaast ook **eerlijk en inclusief** zijn en mag de economische groei van de Unie niet in de weg staan.

Deze infobundel biedt je een uitgebreide verdieping rond het Europese klimaatbeleid. De huidige klimaat- en milieu-problematiek komt aan bod, net als een schets van het internationale kader en bestaande internationale afspraken. Nadien zoomen we in op het Europese beleidsniveau. Je leert bij over de Europese Green Deal en de realisatie van de groene transitie in verschillende sectoren.

INHOUD

Een Europese groene agenda voor de toekomst

Klimaatopwarming	2
Ons klimaat warmt op, en snel	3
Het natuurlijke broeikaseffect	3
Het versterkte broeikaseffect	3
De huidige klimaatopwarming: natuurlijk of niet?	4
Gevolgen van de klimaatopwarming	6
Het politieke kader	7
Internationale afspraken: de United Nations Framework Convention on Climate Change	7
Kyoto	7
Akkoord van Parijs	7
Dubai 2023	9
Het Europese milieu- en klimaatbeleid	9
De Europese Green Deal	9

De Europese Green Deal: een groene transitie?	11
De energietransitie: veel effect op korte termijn	13
REPower EU	13
Opschaling EU-ambities: klimaatneutraal in 2050	16
Naar een sterke, circulaire economie	17

Waar staan we vandaag?	20
Is er draagvlak?	21

Conclusie	21
------------------	-----------

KLIMAATOPWARMING

ONS KLIMAAT WARMT OP, EN SNEL

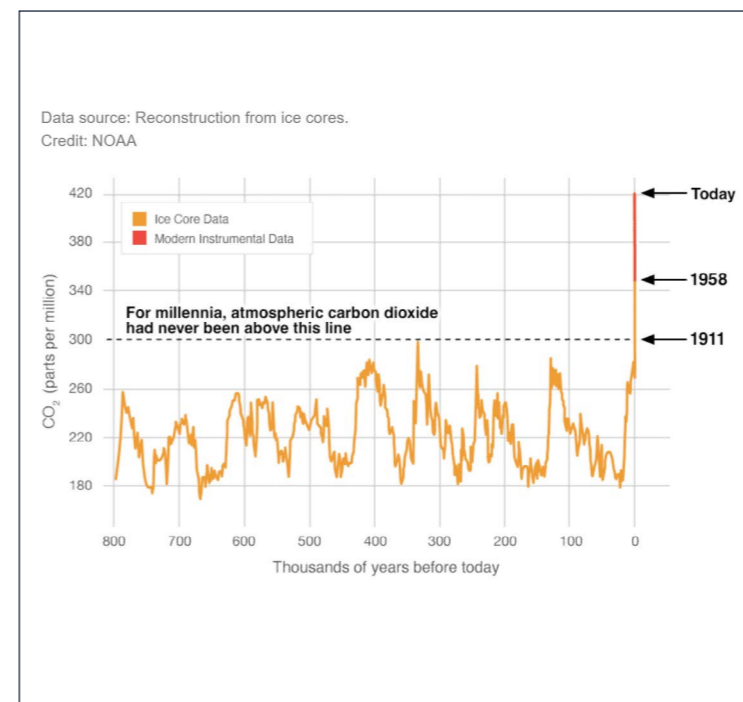

HET NATUURLIJKE BROEIKASEFFECT

Het natuurlijke broeikaseffect is een proces dat leven op Aarde mogelijk maakt. Wanneer zonnestraling de atmosfeer bereikt, wordt een deel onmiddellijk teruggekaatst in de ruimte. Een ander deel bereikt en verwarmt het aardoppervlak (**invallende energie**).

Tegelijkertijd straalt de Aarde zelf ook energie uit naar de ruimte (**uitgestraalde energie**), wat onze planeet afkoelt. De **broeikasgassen** in de atmosfeer (zoals koolstofdioxide, methaan en lachgas) spelen een **cruciale rol** in dit proces: ze houden de invallende en uitgestraalde energie in balans. De invallende zonnestraling wordt deels doorgelaten, de uitgestraalde wordt grotendeels geabsorbeerd (de warmte wordt vastgehouden). Het natuurlijke broeikaseffect zorgt ervoor dat de gemiddelde temperatuur op Aarde 15°C is. Zonder dit proces zou de aarde afkoelen tot -18°C.

Sinds de industriële revolutie steeg de hoeveelheid CO₂-partikels in de atmosfeer enorm.

Copyright: NOAA

HET VERSTERKTE BROEIKASEFFECT

Het versterkte broeikaseffect duidt op de vaststelling dat de concentratie broeikasgassen in de atmosfeer significant verhoogt. Steeds meer warmte wordt vastgehouden, wat een warmer aardoppervlak als resultaat geeft. Deze grafiek geeft aan dat sinds de industriële revolutie de hoeveelheid **CO₂-partikels in de atmosfeer enorm steeg**. Duizenden jaren lang steeg de hoeveelheid broeikasgassen nooit boven de 300 partikels. Nu zitten we boven de 420 partikels.

Het klimaatrapport van het IPCC dat midden november 2023 verscheen, drukt ons met de neus op de feiten: vergelijkbare concentraties CO₂ dateren van meer dan 3 miljoen jaar geleden, toen het op Aarde 2-3 graden warmer was en de zeespiegel 10 - 20 m hoger stond.

DE HUIDIGE KLIMAAT-OPWARMING: NATUURLIJK OF NIET?

Klimaatverandering is er altijd geweest. Vandaag spreken we echter niet meer van een natuurlijk proces of een natuurlijke opwarming en dit omwille van twee redenen:

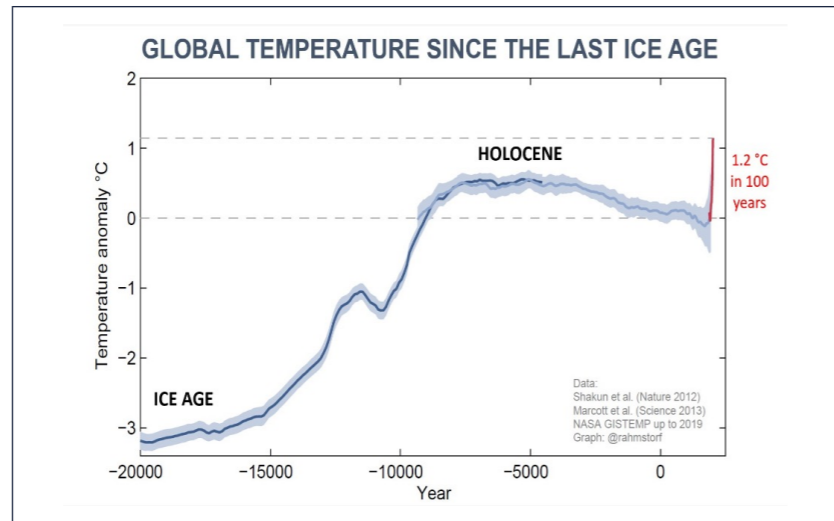
De snelheid

De snelheid waarmee de temperatuur stijgt, is ongezien. De rode lijn op het einde van de grafiek toont hoe snel de temperatuur in de laatste honderd jaar gestegen is. In vergelijking met een natuurlijke opwarming in andere periodes, gaat deze keer de rode lijn pijlsnel (onnatuurlijk) omhoog.

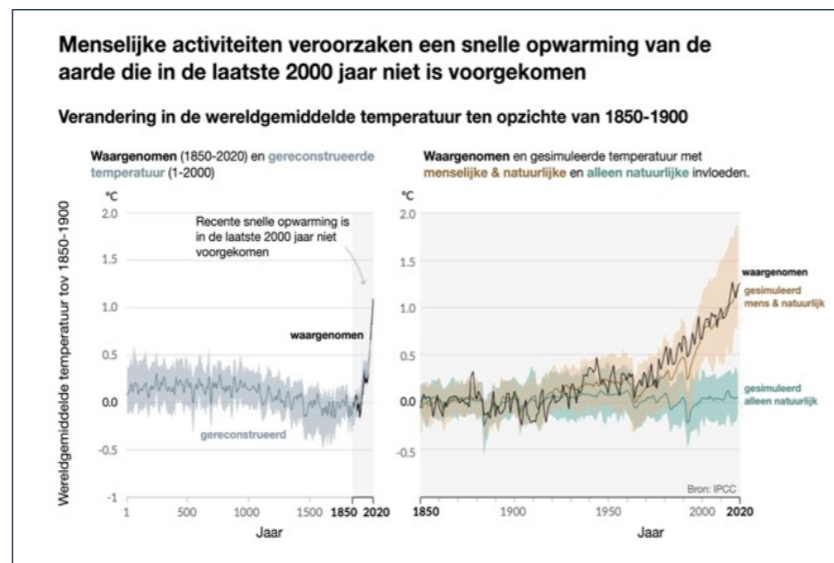
Menselijke activiteiten

Naast de ongeziene snelheid bewezen klimaatwetenschappers ook dat de oorzaak van deze onnatuurlijke opwarming voornamelijk bij 'menselijke activiteiten' ligt. Vooral sinds de industriële revolutie nam de klimaatopwarming buitengewone proporties aan.

De simulatie van het IPCC die de huidige klimaatverandering met en zonder menselijke activiteit vergeleek, toont heel duidelijk een temperatuurstijging door de menselijke invloed.

Copyright: IPCC

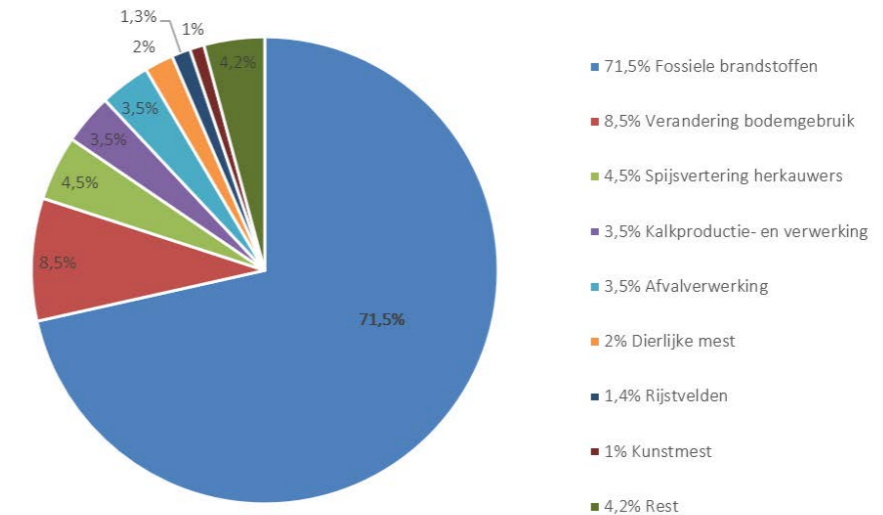

Copyright: IPCC

In het bijzonder **verbranding van fossiele brandstoffen** in verschillende sectoren (landbouw, industrie, energie ...) en de **verandering in bodemgebruik** behoren tot de 'menselijke activiteiten' die verantwoordelijk zijn voor de uitstoot van extra broeikasgassen.

Aandeel van de menselijke activiteiten die bijdragen tot de uitstoot van extra broeikasgassen in de wereld

Bron: Boussemaere, 2021. Tien klimaatacties die werken

Wat zijn fossiele brandstoffen?

Aardgas, aardolie en steenkool vallen onder de noemer fossiele brandstoffen. Deze ontstaan diep onder de grond uit restanten van planten en dieren die er miljoenen jaren geleden leefden. Door de hoge temperatuur, ondergrondse druk en verscheidene chemische processen verandert bijvoorbeeld plantenmassa in steenkool. Als de druk op steenkool toeneemt, ontstaat aardgas. Aardolie vormt zich dan weer op de zeebodem en ontstaat uit de restanten van eencellige organismen (plankton).

GEVOLGEN VAN DE KLIMAATOPWARMING

De gevolgen van de klimaatopwarming worden wereldwijd waargenomen, ook in de EU:

Toegenomen weersextremen en verandering in windpatronen

Klimaatverandering draagt bij aan frequentere en intensere weersextremen zoals hittegolven, zware neerslag en langdurige droogte. Meer natuurrampen zoals overstromingen en natuurbranden zijn hiervan het gevolg, naast ook drinkwatertekorten of intensere hittegolven.

Overstromingen in Pepinster, zomer 2021

Een uitgedroogde Maas zorgden in 2021 voor een tekort aan drinkwater.

Stijgende zeespiegel

De opwarming van de oceanen en het smelten van ijskappen en gletsjers resulteert in een stijgende zeespiegel. Dit verhoogt het risico op overstromingen tijdens stormen en orkanen, maar vormt ook een bedreiging voor landen die zich net boven, onder of op dezelfde hoogte bevinden als de zeespiegel.

Bij 1m zeespiegelstijging lopen de gebieden in het rood een hoog risico om onder te lopen. (Bron: Climate Centra)

Meer kans op allerlei ziektes

In de lage landen versterkt de temperatuurstijging de intensiteit van het pollenseizoen en wordt de kans op ziektes groter: er zijn meer teken en virussen, er is meer ongedierte, en tropische muggen zijn in opmars in Europa.

Verlies aan biodiversiteit

De opwarming van de Aarde in combinatie met het vervuilen van ons milieu veroorzaakt een verlies aan biodiversiteit. Zowel in de zee als op het land raken ecosystemen¹ verstoord.

Meer mensen op de vlucht

Extreme weersomstandigheden die zorgen voor onleefbare gebieden, volledige regio's of zelfs volledige eilanden onder water, watertekorten, hongersnood door een verminderde groei van gewassen ... het zijn allemaal klimaatgerelateerde redenen die mensen ertoe bewegen om op de vlucht te slaan. De Wereldbank berekende dat, indien er niets verandert aan het huidige beleid, er voor 2050 tot 216 miljoen klimaatvluchtelingen noodgedwongen op zoek moeten naar een andere plek.

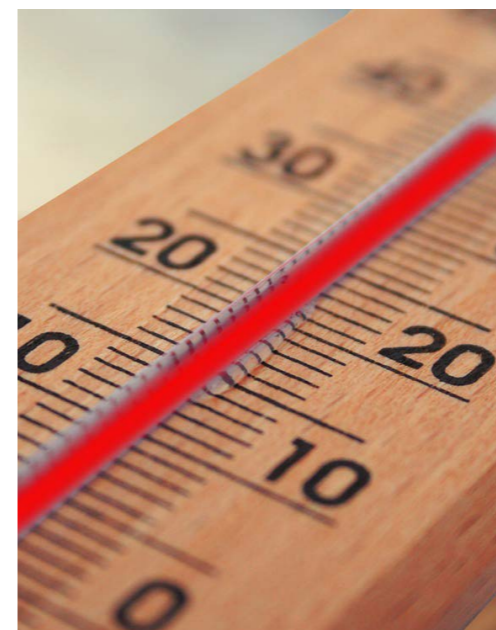
HET POLITIEKE KADER

INTERNATIONALE AFSPRAKEN: DE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

In 1990 bracht het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) een rapport uit waaruit blijkt dat **de mens hoogstwaarschijnlijk aan de basis** ligt van de opwarming van het klimaat door de uitstoot van broeikasgassen. Als reactie hierop ontstond de **United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)**, het klimaatverdrag van de Verenigde Naties. Al in 1992 gingen de deelnemende landen én de vertegenwoordiging van de Europese Unie de uitdaging aan om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Bovendien verbonden de landen zich ertoe om jaarlijks samen te komen tijdens de zogenaamde **Conference of Parties (COP)**. De eerste COP ging door in 1995 in Berlijn. Tijdens deze bijeenkomsten wordt de vooruitgang in het klimaatbeleid besproken en leggen deelnemende landen **nieuwe klimaatdoelstellingen vast**. Twee van de meest baanbrekende edities waren Kyoto I en het akkoord van Parijs.

KYOTO I

Tijdens COP3 in 1997 sluiten de deelnemers een eerste akkoord: het Kyoto Protocol. De regeringen van de **geïndustrialiseerde landen** beloven om gemiddeld **5% minder uit te stoten dan in 1990**. Dit tegen de periode 2008-2012. De doelstellingen verschillen per land. De EU streefde naar een vermindering van 8%.

AKKOORD VAN PARIJS

In 2015 slagen de deelnemers er tijdens COP21 in Parijs in om een nieuw ambitieus akkoord te sluiten dat zo goed als heel de wereld omvat. Er werd beloofd om inspanningen te leveren die de **temperatuurstijging ruim onder 2°C** (t.o.v. de pre-industriële periode) houden.

Bij voorkeur bleef de temperatuurstijging beperkt tot 1,5°C. Twee opvallende nieuwe klimaatleiders (China en de VS) gaven het akkoord een noodzakelijke duw in de rug. Tijdens de COP24 in Katowice (2018) werd het Paris Rulebook samengesteld. Dit zou het akkoord praktisch uitvoerbaar moeten maken.

¹ Een ecosysteem is een natuurlijk systeem dat bestaat uit alle organismen - van dieren tot planten, schimmels en micro-organismen - die in een bepaald gebied voorkomen.

Niet enkel de klimaatdoelstelling zelf evolueren, maar ook **de manier waarop** deelnemende landen nieuwe klimaatdoelstellingen vastleggen.

TOP-DOWN VS. BOTTOM-UP

Niet enkel de klimaatdoelstelling zelf evolueren, maar ook **de manier waarop** deelnemende landen nieuwe klimaatdoelstellingen vastleggen. In **Kyoto** kregen de geïndustrialiseerde landen de doelstelling om 5% minder uit te stoten (t.o.v. 1990) eerder 'opgelegd' vanuit een top-down aanpak. In **Parijs** gebeurde het omgekeerde: de landen legden een globale doelstelling vast en moesten nadien **zelf hun eigen bijdrage bekijken**. In deze **bottom-up** aanpak maken de landen dus zelf plannen. Uit het samenleggen van alle plannen moet dan blijken of de globale doelstelling gehaald kan worden.

Waarom 1,5°C?

Een temperatuurstijging van 1,5°C of 2°C, is dat dan zo'n ramp? Eigenlijk wel. Er is namelijk een grote wetenschappelijke consensus over het feit dat de 2-gradengrens een **'point of no return'** of 'omslagpunt' is.

De term 'point of no return' duidt het punt aan waarop **klimaat effecten onomkeerbaar** zijn of waarop bepaalde veranderingen in het klimaatsysteem (zogenaamde kantelpunten) **zelfversterkend worden** en moeilijk, zo niet onmogelijk, te stoppen zijn. De 2°C wordt daarom beschouwd als een kritische drempel.

Een voorbeeld van een kantelpunt is het **smelten van zee-ijs**, zoals in Groenland of Antarctica. Eens aan het smelten, zal het felle ijs minder licht reflecteren. Integendeel: het donkerdere water absorbeert zonnestrallen, wat leidt tot een temperatuurstijging en dus nog meer smeltend ijs.

Ook het ontdooien van de permafrost in de Arctische regio wordt beschouwd als een kantelpunt. De ontdooing leidt tot de vrijlating van methaan. Dit is een uiterst krachtig broeikasgas dat de opwarming verder versnelt en versterkt.

DUBAI 2023

De **COP in Dubai (2023)** begon met een harde confrontatie voor alle wereldleiders: **2023 was officieel het warmste jaar ooit**. De urgentie voor meer ambitieuze klimaatdoelstellingen werd hiermee (opnieuw) bevestigd. De conferentie startte vlot met een akkoord over een **'verlies- en schadefonds'** dat de meest kwetsbare landen ondersteunt. De discussies over de uitfasering van fossiele brandstoffen verliepen echter minder vlot.

De conclusies in de slottekst omvatten onder andere de transitie 'weg van fossiele brandstoffen' en de ambitie om de wereldwijde capaciteit aan hernieuwbare energie te verdrievoudigen.

Hoewel het nog af te wachten valt of de landen effectief hun ambities omzetten in de praktijk, werd met de slottekst alvast een belangrijk signaal de wereld ingestuurd: **hernieuwbare energie is de toekomst**.

GREEN DEAL, WHAT'S IN A NAME?

De naam 'Europese Green Deal' verwijst naar de New Deal die Amerikaans president Roosevelt midden jaren '30 doorvoerde. Het ging toen over een reeks hervormingen met als doel de economie te stabiliseren na de Grote Depressie. Ook bij de Europese Green Deal ligt een grote focus op economische groei, met de ambitie om deze duurzaam te maken.

HET EUROPESE MILIEU- EN KLIMAATBELEID

Sinds 1973 stelt de EU milieu-actieprogramma's (MAPs) op die vorm geven aan het milieubeleid van de EU. Ze omvatten beleidsmaatregelen gericht op specifieke milieuproblemen. Woorden als 'klimaat', 'broeikasgassen' of 'koolstofdioxide' kwamen hier nog niet in voor. Om het Europese milieubeleid te evalueren, werd in 1990 het Europees Milieuagentschap (EMA) opgericht. Dit agentschap zorgt, naast de evaluatie, ook voor informatie en analyses² over het milieu voor zowel beleidsmakers als EU-burgers. Pas midden de jaren '90 kreeg het eerste Europese klimaatbeleid vorm, als onderdeel van het milieubeleid. Sinds 2010 is er in de Europese Commissie een apart Directoraat-Generaal voor Klimaatactie. Vandaag legt het Europese beleidsniveau concrete doelstellingen op voor de 27 lidstaten, zoals de maximale uitstoot van CO₂ of het minimumaandeel hernieuwbare energie. Daarnaast maakt de EU ook aanpassingsplannen en speelt ze een voortrekkersrol in de internationale strijd tegen de klimaatopwarming.

DE EUROPESE GREEN DEAL

Eind 2019 riep het Europees Parlement de **klimaatnoodtoestand** uit. De Commissie werd daarop verzocht om dringend actie te ondernemen en Europese regelgeving op te stellen in lijn met de 1,5°C-belofte uit het Akkoord van Parijs. Kort daarop presenteerde de Commissie haar Europese Green Deal³, een groeistrategie die de Europese samenleving de komende jaren ingrijpend moet veranderen. Ze omvat een hele reeks maatregelen die moeten leiden tot een welvarende samenleving, een concurrerende economie (met duurzamer gebruik van grondstoffen) en klimaatneutraliteit vanaf 2050.

² Het EMA verzamelt betrouwbare informatie door samen te werken met de EU-lidstaten. Op de website staan o.a. analyses over de water- en luchtkwaliteit, de impact van de landbouw, plasticvervuiling en bodembeheer. ³ Binnen een groter geheel is de Europese Green Deal deel van de EU-strategie om de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (Agenda 2030) te verwezenlijken.

Doelstellingen

In juni 2021 werden twee ambitieuze doelstelling vastgelegd in een bindende klimaatwet:

1. 55% emissiereductie tegen 2030 (t.o.v. 1990)
2. Klimaatneutraliteit tegen 2050

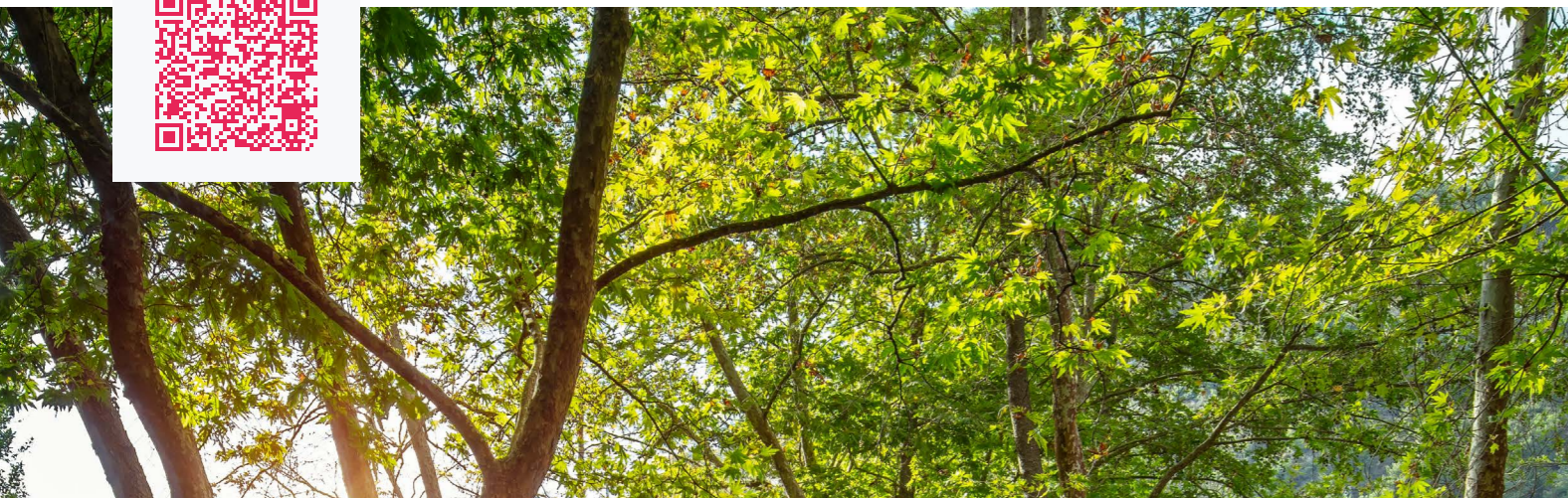
Amper een maand na de totstandkoming van de klimaatwet, presenteerde de Commissie een eerste pakket aan maatregelen: Fit for 55.

De weg naar 2030: Fit for 55

Het Fit for 55-pakket omvat 15 concrete beleidsvoorstellen (ook wel 'pijlers' genoemd) waarmee de Commissie 55% emissiereductie wil realiseren tegen 2030. De naam van het pakket verwijst naar de ambitie om verschillende sectoren klaar te stomen voor deze uitdaging, om klaar te zijn voor 55% minder uitstoot. Een aantal van de concrete Fit for 55-voorstellen komen verder in dit dossier nog uitgebreider aan bod. Mocht je daarna nog een verdere verdieping willen, dan kan je [hier](#) of via de QR-code het volledige Fit for 55-pakket vinden.

Klimaatneutraliteit betekent volgens de Commissie "een evenwicht bereiken tussen de hoeveelheid koolstof (broeikasgassen) die wordt uitgestoten en de hoeveelheid koolstof die door de natuur of technieken uit de atmosfeer wordt gehaald"

GREEN DEAL VS. MILIEU-ACTIEPLAN

De Europese Green Deal is **geen vervanging** van de reeds bestaande milieu-actieplannen. Vooral de Raad milieu⁴ hamerde hier op en vroeg de Commissie om een nieuw MAP, naast de intussen voorgestelde Green Deal. In 2023 trad een nieuw MAP in werking, dat loopt tot 2030. Het **bouwt voort op de Green Deal** en dient de komende jaren als **leidraad** voor het Europese milieu- en klimaatbeleid. Daarnaast bevat het een **monitoringskader** waaraan EU-lidstaten kunnen aftoetsen of ze op de goede weg zijn en wordt de uitvoering **jaarlijks geëvalueerd** door het EMA.

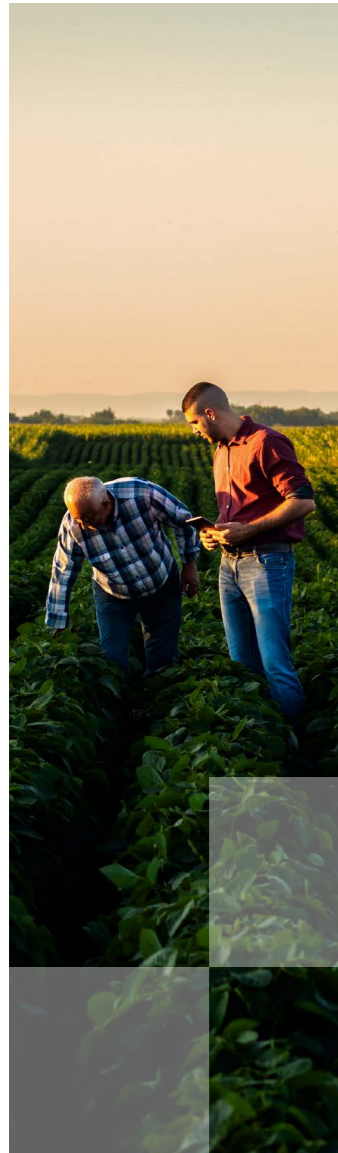
DE EUROPESE GREEN DEAL: EEN GROENE TRANSITIE

Om effectief de bindende doelstellingen binnen de klimaatwet te behalen, is een **complete transformatie van onze manier van leven nodig**. De groene transitie wordt daarom ingrijpend en allesomvattend: van de manier waarop we leven en wonen, tot de manier waarop we voedsel produceren, ons verplaatsen, producten maken enzovoort. Niet enkel nationale overheden of grote bedrijven voelen de impact van dit Europese beleid, ook de EU-burgers zelf zullen de impact van de maatregelen in hun dagelijkse leven ondervinden.

De Europese Commissie zelf stelt de Europese Green Deal als volgt voor:

De groene kaders staan voor **acht met elkaar verbonden domeinen**, waarbij een EU-regel in het ene domein een impact kan hebben op meerdere andere domeinen. Alle maatregelen samen maken de **groene transitie** mogelijk. In het bijzonder uit de domeinen rond de **energietransitie**, de opschaling van het **ambitieniveau** en de **circulaire economie** vloeien EU-regels voort die linken naar alle andere domeinen. Deze drie bespreken we uitgebreid in de volgende hoofdstukken.

Landbouw

Een domein dat verder in het dossier niet gelinkt wordt, maar wel een **fundamenteel onderdeel** is van de **groei-strategie**, is landbouw. Het gemeenschappelijke landbouwbeleid van de Europese Unie bestaat al sinds de **jaren '60** en heeft als belangrijkste doelstelling het garanderen van voedselzekerheid. De landbouwers hebben een sleutelrol in zowel het voedingssysteem van de EU en de gezondheid van EU-burgers, als de Europese economie (met de voedingketen als belangrijke bron van inkomsten).

Al bij de aankondiging van de Green Deal werd deze sleutelrol mee in acht genomen. Een groene transitie kan er alleen komen indien alle sectoren mee verduurzamen, zo ook de **landbouwsector**. De belangrijkste beleidsinitiatieven in dit domein focusten op een milieuvriendelijk voedselsysteem via de 'van-boer-tot-bord'-strategie en een actieplan voor meer biologische landbouw.

Ongenoegen over bepaalde EU-maatregelen ontaardde echter in **protest** van de **boeren**. De **landbouwsector** verzette zich de laatste jaren meerdere keren tegen de maatregelen uit de Green Deal. Een deel van de landbouwers vond dat de lasten voor hun sector te groot werden. Het ging onder andere over maatregelen omtrent **stikstofreductie** en het **braakleggen van percelen** om bodemverarming tegen te gaan. De ontevredenheid leidde niet enkel in België, maar ook in Nederland, Frankrijk en andere lidstaten tot protest. Als gevolg draaide de Europese Commissie enkele maatregelen voor de landbouw in de Green Deal terug om de lasten voor de boeren op korte termijn te verlagen.

Het financiële plaatje

De klimaatverandering dwingt ons tot grote uitgaven: overstromingen, bosbranden, mislukte oogsten, het kost allemaal handenvol geld. Maar ook de transformatie die de Green Deal voor ogen heeft, houdt **heel wat kosten** in. Denk maar aan investeringen in nieuwe technologie, onderzoek en ontwikkeling, steun aan de industrie of infrastructuurwerken. Daarnaast denkt de Commissie ook over het investeren in personeelsopleidingen of de opvang van werknemers van wie de job verdween door de transitie. Meer informatie over de financiering van de transitie en de ambitie om deze zo rechtvaardig mogelijk te houden, vind je op:

Klik [hier](#) om doorverwezen te worden naar de webpagina of scan de QR-code hiernaast.

DE ENERGIETRANSITIE: VEEL EFFECT OP KORTE TERMIJN

In het inleidende hoofdstuk over de klimaatopwarming ging het o.a. over menselijke activiteiten die verantwoordelijk zijn voor de uitstoot van extra broeikasgassen. Wereldwijd op nummer één: de **verbranding van fossiele brandstoffen** met maar liefst 71,5%.

De **oplossing lijkt simpel**: weg met fossiele brandstoffen. Helaas zit de realiteit complexer in elkaar omdat we fossiele brandstoffen nodig hebben voor onze energie. Energie die we in alle mogelijke sectoren van onze samenleving nodig hebben en gebruiken. Kijk even om je heen en je ziet het overal: we verwarmen onze huizen, nemen een warme douche dankzij aardgas, we koken op gas, rijden op diesel of benzine en vliegen op kerosine, onze industrie draait op steenkool (hoogovens of elektriciteitscentrales) enzovoort.

De Green Deal bepaalt hoe we overgaan naar veilige en schone energie, met maatregelen rond hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. Naast het gemeenschappelijk afgesproken energiebeleid (met o.a. REPower EU en een taks op fossiele brandstoffen), zijn vooral de **EU-lidstaten zelf aan zet**. De EU stelt streefdoelen op, waarna de lidstaten binnen hun nationale context bekijken hoe ze deze behalen. De aanpak beslissen ze volledig zelf, al moeten ze wel rapporteren bij de Commissie via **nationale energie- en klimaatplannen (NEKP)**. Oorspronkelijk wilde de Europese Commissie **kernenergie** bannen, maar onder grote druk van de lidstaten kreeg het toch de stempel '**groene energie**' omdat kerncentrales geen CO₂ uitstoten.

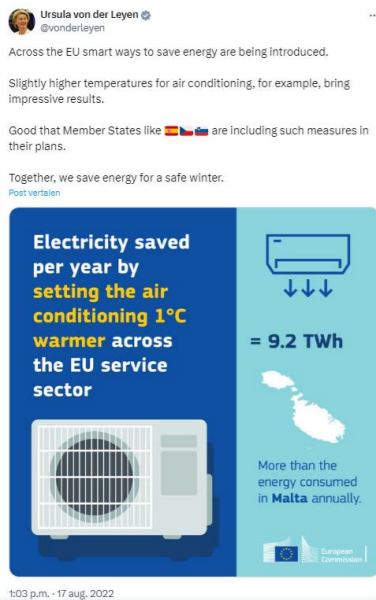

Binnen de EU benadert de uitstoot van extra broeikasgassen, veroorzaakt door verbranding van fossiele brandstoffen de 80%.

REPOWER EU

De oorlog in Oekraïne gaf het energiebeleid een extra duw. De EU legde Rusland economische en diplomatieke sancties op. Rusland reageerde door te dreigen de gaskraan toe te draaien. Als de EU Rusland echt wilde 'straffen' en tegelijk de EU-burgers wilde beschermen, moest de afhankelijkheid van Russisch gas naar beneden. Maar in het licht van de Green Deal was gewoon gas (een fossiele brandstof) ergens anders kopen geen optie. De Europese Commissie kwam met het plan RePower EU. Het voorziet in drie grote acties die passen binnen de Green Deal: energie besparen, energieleveranciers diversifiëren en inzetten op hernieuwbare energie.

Energie besparen

De goedkoopste en veiligste manier om Russische energieafhankelijkheid te counteren, is minder energie verbruiken. Vrijwel onmiddellijk na de inval, moedigde de Commissie de lidstaten aan om het **gasgebruik in de EU**, ook in de koude wintermaanden, te **verminderen**.

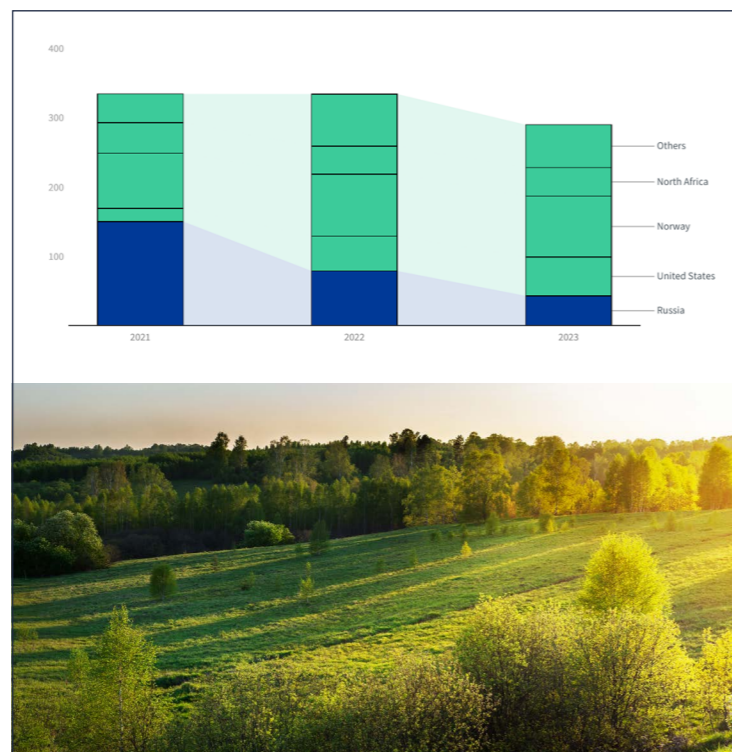
Het resultaat oversteeg de ambitie: tussen augustus 2022 en maart 2023 **daalde de gasvraag EU-wijd met 18%**. Een gemeenschappelijke inspanning waar niet enkel nationale overheden of grote bedrijven hun aandeel in hadden, maar zeker ook EU-burgers. De hele resem aan tips en good practices om energie te besparen (die je zelf ongetwijfeld tegenkwam), werden door de EU gestimuleerd.

Energieleveranciers diversifiëren

In 2021 was Russisch gas nog goed voor 40% van de totale gas-import in de EU. De oprichting van een energieplatform (coördinatie tussen EU-lidstaten en externe gasleveranciers) in combinatie met nieuwe partnerlanden voor de gaslevering deed dit aandeel in 2023 dalen naar slechts 8%.

Inzetten op hernieuwbare energie

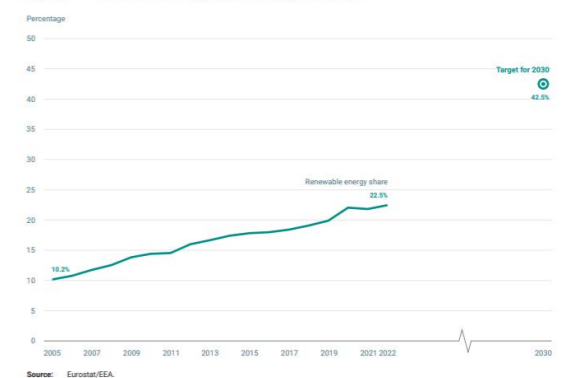
Door met meerdere energieleveranciers samen te werken, werd de EU voorlopig minder afhankelijk van Russisch gas. Echter, de energietransitie die beloofd is in de Green Deal kan pas slagen als we overstappen van fossiele naar hernieuwbare energie. REPower EU moedigde daarom de lidstaten aan om het aandeel hernieuwbare energie van de nationale energiemix op te schalen om zo de afhankelijkheid van Russisch gas te verminderen. Met deze extra inspanningen zou het aandeel hernieuwbare energie binnen het finale EU-energieverbruik tegen 2030 stijgen naar 42,5%.

Hernieuwbare energie: een stand van zaken

Het meest recente evaluatierapport van het EMA toont de evolutie van het aandeel hernieuwbare energie. En hoewel het aandeel hernieuwbare energie in de finale EU-energiemix in 2023 intussen 23% bedraagt, is er nog een hele weg af te leggen. Ter vergelijking: tussen 2010 en 2015 verdubbelde het aandeel hernieuwbare energie van 10 naar 20%. Wil de EU haar ambitie bereiken, dan is een nieuwe verdubbeling nodig op slechts 7 jaar tijd.

Figure 6.2 Share of renewable energy in gross final energy consumption, EU

Bouwen en renoveren

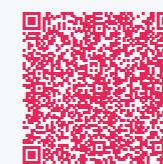
Gebouwen/huizen **afkoelen/verwarmen** vraagt heel wat energie. Doorgaans gebruiken we hiervoor fossiele energie (gas of stookolie), die heel wat broeikasgassen uitstoot. Om deze te verminderen, wil de Commissie een **renovatiegolf** aanwakkeren en het huidige renovatietempo⁵ de komende tien jaar minstens verdubbelen. De renovaties zijn gericht op energie-efficiëntie (isolatie), schone verwarming en koeling (vb. warmtepompen) en de integratie van hernieuwbare energie (vb. zonnepanelen). Deze transitie gebeurt stapsgewijs, rekening houdende met nationale omstandigheden en met heel veel investeringen in zowel de publieke als private sector. Voor EU-burgers die het risico lopen op energiearmoede, werd een sociaal klimaatfonds opgericht. Benieuwd naar projecten in jouw buurt of op zoek naar inspiratie om zelf fossielvrij te wonen? Neem zeker eens een kijkje op:

Klik op de link om doorverwezen te worden naar de webpagina's: De EU in mijn regio en Fossielvrij verwarmen (Provincie Oost-Vlaanderen).

De EU in mijn regio

Fossielvrij verwarmen

Mobiliteit

Mobiliteit en vervoer zijn voor ieder van ons belangrijk. Het doet de economie draaien en is een belangrijke factor in ons sociaal leven. De sector is goed voor **5% van het Europese BBP** en biedt rechtstreeks werk aan ongeveer **tien miljoen mensen**. Helaas betaalt de Europese samenleving hier een grote prijs voor: vervoer is verantwoordelijk voor bijna een kwart van de totale uitstoot van broeikasgassen in de EU. De transitie naar meer **duurzame mobiliteit** kadert daarom voor een groot deel ook binnen de energietransitie. Wagens die broeikasgassen uitstoten, moeten verdwijnen en vervangen worden door voornamelijk elektrische alternatieven of wagens met duurzame brandstoffen. Vooral het onderzoek rond waterstof als brandstof staat hierbij centraal. De Commissie hoopt dat de hoge kostprijs van het wagenpark via de grote productieschaal automatisch zal dalen. Naast transitie naar alternatieve, duurzame brandstoffen, zet de EU binnen het domein mobiliteit ook in op een betere connectiviteit tussen de lidstaten via extra treinverbindingen.

⁵ Jaarlijks wordt slechts 1% van de gebouwen in de EU gerenoveerd. De doelstelling is om niet-residentiële gebouwen tegen 2027 van energiescore G naar F te brengen. Voor privéwoningen geldt dezelfde doelstelling tegen 2030.

OPSCHALING EU-AMBITIES: KLIMAATNEUTRAAL IN 2050

55% emissiereductie tegen 2030, klimaatneutraliteit tegen 2050. De Europese ambitie is niet min en moet door vele handen gedragen worden. De EU rekent op de industrie om mee de groene transitie uit te voeren. Eén van de meest impactvolle maatregelen binnen deze sector is het emissiehandelssysteem.

Het EU-emissiehandelssysteem (EU-ETS)

Het EU-emissiehandelssysteem (EU-ETS) is één van de belangrijkste instrumenten van de EU om broeikasgasemissies te verminderen. Het systeem omvat meer dan 10.000 'installaties' in de energiesector en energie-intensieve industrie (zoals olieraffinaderijen of de staalindustrie), en de commerciële luchtvaartsector binnen de EU. Sinds 2024 valt ook de **scheepvaart** onder EU-ETS.

Jaarlijks wordt in het systeem een plafond (CAP) vastgelegd voor de uitstoot van broeikasgassen. In de praktijk komt een bepaald aantal emissierechten op de markt, die bedrijven aankopen voor de CO₂ die ze uitstoten. Eén emissierecht staat gelijk met 1 ton CO₂. Het ETS-systeem werkt volgens het principe van vraag en aanbod. Het plafond daalt systematisch, waardoor steeds minder emissierechten ter beschikking zijn. Wanneer bedrijven niet vergroenen en jaarlijks dezelfde hoeveelheid CO₂ blijven uitstoten, betalen ze daar dus steeds meer voor. Sectors die te maken hebben met 'koolstoflekkage' ontvangen echter gratis emissierechten om hun concurrentievermogen te behouden.

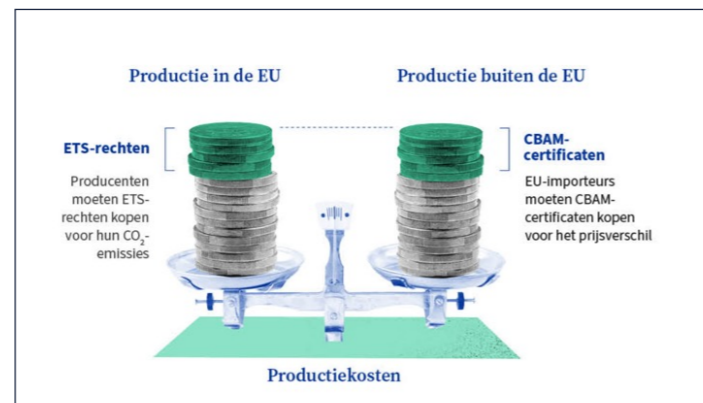

Koolstoflekkage

Koolstoflekkage is het verplaatsen van koolstofintensieve productie naar regio's buiten de EU waar minder strenge klimaatbeleidsnormen gelden.

Het mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM)

Om koolstoflekkage tegen te gaan en EU-bedrijven een gelijk speelveld te bieden, werd het 'Mechanisme voor Koolstofgrenscorrectie (Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM)' in het leven geroepen. Het CBAM verplicht bedrijven om bij de import van hun producten in de EU (wanneer de productie buiten de EU plaatsvindt, op plekken waar de klimaatdoelstellingen minder streng zijn) CBAM-certificaten te kopen. Het bedrag daarvan komt overeen met de prijs van ETS-emissierechten die producenten binnen de EU moeten betalen voor hun CO₂-emissies. Het CBAM is in eerste instantie van toepassing op **sectoren met hoge CO₂-emissies** en een **hoog risico op koolstoflekkage**, waaronder ijzer en staal, cement, meststoffen, aluminium-, elektriciteit- en waterstofproductie.

© Europese Unie, 2023

De EU-maatregelen om meer in te zetten op hergebruik, recycling en duurzame materialen en afvalvermindering dringen door tot in elk domein en elk aspect van de samenleving.

NAAR EEN STERKE, CIRCULAIRE ECONOMIE

Wanneer iedereen op Aarde zou consumeren als de gemiddelde Europeaan, zijn er minstens **drie volledige aardballen** nodig om ons van alle nodige grondstoffen en materialen te voorzien. Bovendien genereren we gigantische hopen afval in ons huidige lineaire economische systeem.⁶ Afvalproductie die, naar een berekening van de Wereldbank, tegen 2050 nog met 70% kan toenemen. Naast de energietransitie en de implementatie van het ETS, is de ambitie om te evolueren naar een circulair, duurzaam economisch stelsel één van de meest impactvolle domeinen. De EU-maatregelen om meer in te zetten op **hergebruik, recycling en duurzame materialen en afvalvermindering** dringen door tot in elk domein en elk aspect van de samenleving. In wat volgt linken we een aantal maatschappelijke problematieken aan EU-maatregelen waarvan de impact doordringt tot in het dagelijkse leven van EU-burgers.

⁶ Een lineair economisch systeem komt neer op ontginnen - produceren - weggooien.

PLASTIC AFVAL

Probleemstelling
Plastic zwerfvuil stapelt zich op en vervuult onze leefomgeving.

EU-maatregelen

- Verbod op wegwerpplastic
- Microplastics in het milieu beperken door o.a. een verbod op losse glitter.

FAST FASHION

Probleemstelling

In Afrika, Zuid-Amerika en Azië ontstaan kledij-afvalbergen door gedumpt tweedehandstextiel uit het Westen.

EU-maatregelen

- Uiterlijk tegen 1 januari 2025 moeten de lidstaten een gescheiden inzameling van textiel op punt zetten.

Probleemstelling

Wereldwijd wordt minder dan 1% van alle textiel gerecycleerd. 60% van onze kledij wordt buiten de EU geproduceerd.

EU-maatregelen

- Gebruik van chemische stoffen in textiel verminderen.
- Streven naar een snelle toegang tot hergebruik- (2nd hand) en reparatiediensten.

ELEKTRONISCH AFVAL

Probleemstelling

Veel elektronisch afval en steeds minder grondstoffen om elektronische toestellen te maken.

EU-maatregelen

- Een universele oplader zorgt er vanaf eind 2024 voor dat elk toestel met dezelfde lader kan opgeladen worden.
- Het Recht op reparatie biedt een makkelijke en goedkope reparatie voor herstelbare producten.

AFNAME BIODIVERSITEIT

Probleemstelling

- Het lineaire economische systeem is verantwoordelijk voor meer dan 90% van het biodiversiteitsverlies en de waterproblemen in de EU.
- Biodiversiteitsverlies (wegvallen van bestuivende insecten) zet druk op onze voedselzekerheid.

EU-maatregelen

- -50% pesticidegebruik.
- 3 miljard bomen planten tegen 2030 (Benieuwd hoeveel bomen er op dit moment geplant zijn? (Bekijk de live tracker via de link [hier](#) of via de QR-code).
- 30% van het EU land- en zeeoppervlak beschermen.

WAAR STAAN WE VANDAAG?

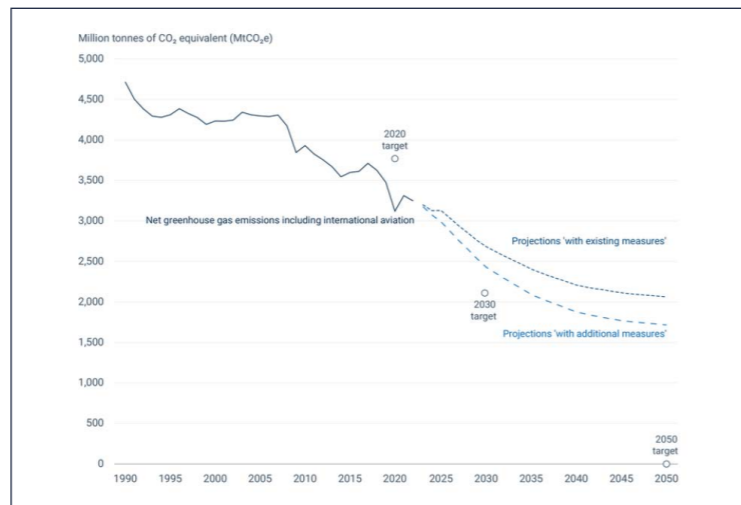

Een gemeenschappelijk beleid creëren dat rekening houdt met de nationale situatie van elke lidstaat is geen evidentie. Voor de opwekking van elektriciteit is Malta voor 87% afhankelijk van fossiele brandstoffen, Luxemburg slechts voor 7%. Frankrijk zet voor een groot deel nog in op nucleaire energie, Denemarken is koploper wanneer het gaat over windenergie. In Polen ligt de meest vervuilende bruinkoolfabriek van de EU, België zit dan weer in de top 3 van gas-importerende EU-lidstaten. Toch erkenden de lidstaten dat een volledige transitie enkel kan slagen wanneer ze samen de lasten dragen. In 2023 werd daarom de **regelgeving rond lastenverdeling (burden sharing)** herzien. Hierin wordt vastgelegd wat elke lidstaat kan bijdragen, rekening houdende met de nationale kenmerken.

Sinds het begin van de Green Deal slaagde de EU er in om al heel wat nieuwe regelgeving op punt te zetten. Gaande van verstrengde doelstellingen rond hernieuwbare energie of de aanpassingen van het ETS-systeem, tot de meer herkenbare regels zoals de invoer van een universele oplader of het verbod op wegwerpplastic.

Definitieve uitspraken over de slaagkans om effectief klimaatneutraal te zijn tegen 2050, blijven voorlopig uit. Het doel om 55% emissiereductie te behalen tegen 2030 ligt dichterbij en kan realistischer ingeschat worden aan de hand van projecties.

Elk jaar opnieuw stelt het EMA een stand van zaken op. De **meest recente projectie** over de uiteindelijke emissiereductie in 2030 ligt **rond de 43%**. Deze inschatting werd gemaakt op basis van de recentste nationale energie- en klimaatplannen (die de lidstaten indienden in 2023). Tegen 30 juni 2024 verwacht de Commissie echter een **nieuwe versie van het NEKP** waarin de lidstaten meer ambitie moeten tonen. Het liefst komt hiermee de emissiereductie tegen 2030 op **48%** te liggen. Om effectief de 55% emissiereductie te halen, zijn dus nog extra inspanningen nodig.

Bron: EEA 2023

De sterkste daling in emissie-uitstoot (-30%) vond de laatste twee decennia plaats en was te danken aan zowel een verschuiving naar meer duurzame energieproductie als de eerste toepassing van het emissiehandelssysteem.

De verwachting is dat het intussen verstrengde ETS-systeem, dat sinds 1 januari 2024 ook de scheepvaart omvat, ook in de komende jaren de emissie-uitstoot verder doet dalen. Het doel is om (voor alle sectoren waar ETS van toepassing op is) te gaan naar **62% minder uitstoot tegen 2030** (ten opzichte van 2005).

IS ER DRAAGVLAK?

De maatregelen in de Green Deal bepalen dat we in de EU grote inspanningen moeten doen op korte tijd. Grote veranderingen zijn niet altijd even gemakkelijk en botsen soms op weerstand. Dat geldt ook voor de uitvoering van de afspraken in de Green Deal. De Commissie bepaalde bij aanvang dat de regels in de Green Deal moeten kunnen rekenen op steun bij de volledige samenleving en op democratische wijze moeten worden uitgevoerd.

Uit de presentatie van de Green Deal (2019):

Mensen moeten voorop staan en er moet aandacht zijn voor de regio's, bedrijfstakken en werknemers die voor de grootste uitdagingen zullen worden gesteld. Aangezien de Green Deal voor ingrijpende veranderingen zal zorgen, zijn actieve participatie van het publiek en vertrouwen in de transitie van cruciaal belang voor het succes van en het draagvlak voor het beleid.

In de praktijk blijkt het niet altijd even makkelijk om draagvlak te creëren. Burgers stellen vragen bij het effect van de maatregelen op hun koopkracht (Zijn huizen nog betaalbaar? Kan ik een elektrische wagen betalen? Worden voedsel en kledij duurder?), politici staan soms op de rem (een 'pauzeknop' voor de natuurherstelwet), bedrijven zoeken achterpoortjes om zo lang mogelijk te produceren zoals ze nu bezig zijn. Gelukkig is de Green Deal een groei-strategie, die naargelang actuele gebeurtenissen, nieuwe innovaties of zelfs verzet, nog vatbaar is voor wijzigingen en constante herziening. Een strategie die, met inspanningen uit elke lidstaat en burden sharing, de EU in een ideaal scenario leidt naar klimaatneutraliteit in 2050.

CONCLUSIE

De Green Deal heeft nog een lange weg af te leggen terwijl de eerste tussentijdse deadline met rasse schreden nadert. 2030 is in zicht maar we zijn nog ver verwijderd van het doel om 55% minder CO₂ uit te stoten of de biodiversiteit te herstellen tot het afgesproken doel. De ene maatregel is makkelijker te realiseren en te aanvaarden dan de andere. Er zullen nog veel inspanningen moeten worden geleverd om iedereen aan boord te krijgen van de Green Deal. Maar de geesten zijn aan het rijpen. Uit een enquête van de Europese Commissie (2021) bleek dat 93% van de Europeanen de klimaatverandering een groot probleem vindt. 90% is ervan overtuigd dat de uitstoot van broeikasgassen tot een minimum herleid moet worden.

BASISBEGRIPPEN

Milieu: De totale leefomgeving waarin we ons bevinden (bodem, lucht, water). Milieuproblemen zijn o.a. water-, bodem- of luchtverontreiniging door het storten van afval of door het vrijkomen van schadelijke stoffen (stikstof).

Klimaat: Gemiddelde weerpatronen over een langere periode (zoals temperatuur). De uitstoot van extra broeikasgassen zorgt voor de huidige klimaatopwarming.

Europese Commissie: Een Europese instelling, bestaande uit eurocommissarissen (één uit elke lidstaat) die wetsvoorstellen maakt (exclusief initiatiefrecht). Eurocommissarissen handelen in het belang van de hele Europese Unie. Nationale belangen spelen hier geen rol.

Raad van de Europese Unie (Raad): Een Europese instelling met wetgevende macht, bestaande uit de nationale ministers van elke EU-lidstaat. Zij bekijken de wetsvoorstellen van de Commissie en doen aanpassingen. Ministers handelen in het belang van hun eigen nationale overheden.

Het Europees Parlement: Een Europese instelling met wetgevende macht, bestaande uit volksvertegenwoordigers die rechtstreeks worden verkozen. Zij bekijken de wetsvoorstellen van de Commissie en doen aanpassingen. Europarlementsleden handelen in het belang van de Europese burgers.

Vereenvoudigd EU-besluitvormingsproces (gewone wetgevingsproces): De Europese Commissie doet een wetsvoorstel en stuurt dit naar de Raad en het Europees Parlement. Beide instellingen doen aanpassingen, maar moeten opheteinde van de rit exact dezelfde wettekst goedkeuren door erover te stemmen. In het Parlement volstaat een gewone meerderheid, in de Raad moet meestal een grotere meerderheid behaald worden (gekwalificeerde meerderheid), maar het is niet zo dat één of enkele lidstaten een wet kunnen blokkeren.

Europese Raad: Een Europese instelling bestaande uit de staatshoofden of regeringsleiders van elke EU-lidstaat. Zij fungeren als richtingaanwijzer voor het toekomstige Europese beleid. Deze instelling heeft geen wetgevende macht.

AFKORTINGEN

IPCC: Intergovernmental Panel on Climate Change (het internationaal klimaatpanel van de Verenigde Naties)

EU – Europese unie

UNFCCC - United Nations Framework Convention on Climate Change (het klimaatverdrag van de Verenigde Naties)

COP – Conference of the Parties (VN-landen die jaarlijks samenkomen omtrent klimaat)

EMA – Europees Milieugentschap

MAP – Milieuactieplan

NEKP – Nationaal Energie- en Klimaatplan

BRONNEN EN NUTTIGE LINKS

In de infobrochure zelf staan hier en daar bronnen of links. Hieronder nog enkele nuttige links naar pagina's die het grotere plaatje rond klimaat weergeven:

- [De Europese Green Deal](#)

- [Het Nationaal Energie- en Klimaatplan van België](#)

- [Evaluatierapport MAP](#)

- [Officiële website van de EU-commissie over de Green Deal:](#)

**EUROPAHUIS
RYCKVELDE**

THUIS IN EUROPA